

Indrukken van het Internationaal Humanistisch Congres te Londen

Van 26 tot en met 31 juli had ik het voorrecht het tweede congres van de Internationale Humanistische en Ethische Unie in Londen te mogen meemaken. Het was een congres, waarvan men niet kan zeggen, dat men het alleen maar bijwoont, doch inderdaad, dat men het meemaakt. Wat de in Londen aanwezige leden van diverse delegaties betreft was het een meemaken in de meest letterlijke betekenis van het woord, doch ook degenen, die niet officieel tot een delegatie behoorden, konden niet volstaan met „bijwonen”. Ook zij zijn op een doelmatige wijze in het werk betrokken.

Laat ik U eerst enige gegevens verstrekken, die U een indruk geven van de samenstelling van het congres. In totaal waren er ongeveer 300 congressisten uit 21 landen. Officiële delegaties waren er uit 9 landen en van 11 in deze 9 landen gevestigde organisaties. Een organisatie uit Frankrijk gaf zich aan het einde van het congres als lid op, zodat er toen dus officiële delegaties uit 10 landen geregistreerd waren.

De belangrijkste der reeds bij de Internationale Unie aangesloten organisaties werden 14 dagen geleden reeds voor deze microfoon genoemd en beschreven, zodat ik deze gegevens niet zal herhalen. Het zal U echter ongetwijfeld interesseren te vernemen, dat er actieve belangstellenden waren uit landen, waar of nog geen humanistische organisatie bestaat, of de bestaande humanistische organisatie zich nog niet bij de Internationale Unie heeft aangesloten. Ik noem in dit verband de deelnemers uit Afghanistan, Nigeria, Australië, Canada, Denemarken, IJsland, Italië, Zweden en Joegoslavië. Voorts vertegenwoordigers van enkele groepen in landen, waarmee de Internationale Unie reeds nauw contact had, zoals Japan en Zuid-Afrika.

* *
*

U hoort het, er kan van dit congres inderdaad gezegd worden, dat het internationaal was, ook al ontbraken contacten met landen achter het ijzeren gordijn.

Het congresprogramma was, zoals te doen gebruikelijk is, een combinatie van nuttige en aangename zaken, waarmee echter niet gezegd wil zijn, dat de nuttige niet plezierig en de plezierige niet nuttig waren. Tot de in de eerste plaats plezierige programmapunten behoorde een diner in het House of Commons, waar wij als gastheer mochten begroeten een geestverwant, die lid van het Engelse Lagerhuis is en als eregasten onder andere Lord Boyd Orr, Dr. Julian Huxley en de Amerikaanse Nobelprijswinnaar Professor H. J. Muller.

Het diner was, zoals men dat in Engeland en dan in het bijzonder in het parlamentsgebouw mag verwachten, bijzonder stijlvol. Als ik nog even terugdenk aan de zeer indrukwekkende en in de letterlijke betekenis van het woord omvangrijke major domus in een prachtige rode jas, die ons ontving en wiens sonoor geluid alle aankondigingen en de verschillende sprekers inleidde met „Mr. Chairman, Mylords, Ladies en Gentlemen”, dan moet ik toch nog wel even glimlachen om de vormelijkheid, die zo strikt in acht werd genomen.

Voorts was er op zondagmiddag een excursie naar Cambridge, een van de beroemde Engelse Universiteiten, waar we ontvangen en rondgeleid werden door de aldaar gevestigde Humanistische Studentengroep en waar ons eveneens een maaltijd werd aangeboden.

De openingszitting van het congres was gewijd aan korte inleidingen over het werk van elk der aangesloten organisaties. Voor Nederland werd er het woord gevoerd namens het Humanistisch Verbond en namens de Verg. voor Maatschappelijk Werk op Humanistische Grondslag „Humanitas”. Voorts luisterden we naar de openingsrede van de president van het congres, de welbekende figuur van de UNESCO,

Lord Boyd Orr.

Aangezien mij niet gevraagd is U een verslag van het congres te geven, doch enkele indrukken daarvan, zal ik mij wat de twee openbare vergaderingen betreft, beperken tot enkele mededelingen.

Op de eerste openbare vergadering sprak de Amsterdamse professor T. T. ten Have over het hedendaagse Humanisme en op de tweede traden drie erkende autoriteiten als sprekers op met respectievelijk als onderwerp „Wetenschap en Verantwoordelijkheid”, „Radio-activiteit in verband met de vooruitgang van de mensheid” en „Machtspolitiek en menselijke solidariteit”. Voor laatstgenoemde bijeenkomst bestond zóveel belangstelling, dat velen met een staanplaats genoegen moesten nemen. De onderwerpen waren dan ook bijzonder actueel en pasten geheel in het thema van het gehele congres, dat door de president was ingeleid onder de titel „De hedendaagse Mensheid”.

De deelnemers aan het congres hadden zich van tevoren opgegeven voor verschillende werkgroepen. Voor deze werkgroepen waren de onderwerpen „Levensovertuiging, „Persoonlijk Leven”, „Sociaal Leven” en „Organisatie”. De bespreking van deze onderwerpen was bijzonder grondig voorbereid. Reeds in 1954 was met deze voorbereidingen begonnen door middel van een rapport van elk der aangesloten organisaties. In 1955 werden deze rapporten in regionale conferenties, voor Europa bijvoorbeeld in Antwerpen, besproken en daarna werden voor het Londense congres schriftelijke rapporten ter bespreking opgesteld.

Als U zich nu afvraagt, waarom zo'n geweldige voorbereiding nodig was, dan moet ik U erop wijzen, dat de Humanistische beweging in internationaal verband nog slechts een zeer jonge beweging is. De Internationale Humanistische en Ethische Unie werd in 1952 opgericht en staat derhalve nog voor de taak om haar beginselen, haar vormgeving, kortom haar gehele inhoud en stijl te bepalen. Slechts zij, die weten hoe verschillend de formulering der humanistische en Ethische principes in verschillende landen is, kunnen begrijpen, dat alleen een zo grondige voorbereiding de mogelijkheid kon scheppen voor een bescheiden resultaat.

Het zal degenen onder U, die zich hebben bezig gehouden met de opgave van het vinden van formuleringen, die internationaal aanvaardbaar zijn en niet tot misverstanden aanleiding geven, niet verwonderen, dat er in de slotzitting van het congres toch nog weer de vraag kwam of het nu niet mogelijk was nu eens heel eenvoudig en voor ieder begrijpelijk te formuleren, wat Humanisme is. Na alle moeite, die de betreffende werkgroep zich gegeven had, was dit, hoe begrijpelijk ook, een wat teleurstellende vraag.

* * *

Mijn persoonlijke indruk is, dat het congres, dank zij de voorbereiding en dank zij de toewijding der deelnemers een grote bijdrage tot internationaal begrip tussen de humanisten der verschillende landen geleverd heeft. Dit was uiteraard alleen mogelijk, omdat de basis van verstandhouding aanwezig en de grondslag van de levensovertuiging gelijk was, ook al verschilden de formuleringen en de uitleg soms zeer veel.

Deze bijdrage tot onderling begrip lijkt mij van grote betekenis, zowel voor de invloed en de kracht van de Humanistische beweging, nationaal en internationaal. Alleen daarom al heeft het Londense congres aan zijn doel beantwoord.

Maar het heeft bovendien aan zijn doel beantwoord, omdat het voor de deelnemers een krachtige stimulans is geweest om voort te gaan met het geestelijke en het praktische werk. Het onderling begrip, het uitwisselen van ervaringen, het elkander geven van goede wenken, enzovoorts, is van een betekenis, die niet in cijfers of andere maten uit te drukken valt.

Een voorbeeld van zelfbeheersing, de Humanistische beweging waardig, werd door het congres gegeven toen het in de laatste zitting overging tot behandeling van de ingediende resoluties. U weet misschien, hoe dat vaak gaat. Deelnemers aan een congres willen graag resultaten zien. Men wil de wereld tonen, wat men waard is en men meent, dat te moeten doen door het aannemen van resoluties. Zonder iets af te willen doen aan de oprechtheid van de bedoelingen van degenen, die deze resoluties indienen, ja zelfs met erkenning van het feit, dat de inhoud ervan meestal betrekking heeft op inderdaad brandende vraagstukken, waarover men zich gaarne in het openbaar wil uitspreken, moet mijns inziens toch geconstateerd worden, dat deze resoluties twee grote nadelen hebben. In de eerste plaats zijn het vaak uitspraken, die, hoe goed bedoeld ook, in de praktijk niet meer zijn dan een slag in de lucht, zonder praktische gevolgen. In de tweede plaats laat menigeen zich door het aanvaarden ervan in de waan brengen, dat het congres het nu toch maar eens lekker gezegd heeft; vervolgens keert men tevreden huiswaarts; men heeft als het ware stoom afgeblazen en verzuimt zich te realiseren, dat de wereld van deze

belangrijke uitspraak hoogstens uit de krant kennis neemt en vervolgens over gaat tot de orde van de dag.

Het strekt het Londense congres en de Internationale Humanistische beweging mijns inziens tot eer, dat er, met volledige instemming van de voorstellers, van de tien ingediende resoluties zes door het bestuur werden overgenomen als aanbevelingen aan iedere organisatie afzonderlijk en twee werden ingetrokken. De overblijvende twee, die aangenomen werden, betroffen een veroordeling van de rassendiscriminatie en een initiatief inzake het probleem van de atoom- en waterstofbom.

Laatstebedoelde resolutie sloot aan bij het thema, dat in verschillende toespraken herhaaldelijk aan de orde kwam.

Men kan gerust zeggen, dat iedereen het erover eens is, dat een geheel nieuwe situatie in de wereld is ontstaan door de mogelijkheid van het gebruik van kernwapens voor massale vernietiging. Zulk een nieuwe situatie leidt tot en vereist nieuwe vormen van menselijk gedrag. Het bepalen van dit gedrag vereist bezinning, doch onder de huidige omstandigheden is ons denken veelal verward en door vrees beïnvloed.

Sommigen wensen de nieuwe wapens uit te bannen, anderen wensen ze juist te behouden, omdat deze wapens het evenwicht tussen de wereldmachten zouden bevorderen. Sommigen zien wereldregering als de enige oplossing, anderen staan onvoorwaardelijke algehele ontwapening voor. Het is derhalve noodzakelijk de mogelijkheden om een ramp te voorkomen nauwkeurig te onderzoeken en de consequenties van deze mogelijkheden, zowel als de voorwaarden, onder ogen te zien.

Al is men het erover eens, dat oorlog geen aanvaardbaar middel is om vitale belangen te verdedigen, dat neemt niet weg, dat er vitale belangen, zoals vrijheid en gerechtigheid, zijn, die gevaar lopen. Hoe dienen deze belangen dan verdedigd te worden zonder de mensheid te vernietigen?

In de geschiedenis heeft men verschillende methoden voor het waarborgen van veiligheid geprobeerd. Bijvoorbeeld overeenstemming tussen wereldmachten en collectieve veiligheid, zoals overeenstemming in het protocol van Genève en in het pact van Locarno. Thans spreekt men in ernst over de hachelijke en dubieuze mogelijkheid om in vrede te leven dank zij het twijfelachtige schaakmat van even machtig zijnde tegenstanders.

* * *

Het is duidelijk, dat in deze situatie het sorteren van de vraagstukken en een poging om een helder inzicht te krijgen in de ingewikkelde alternatieven, uiterst noodzakelijk is. Een belangrijke bijdrage hiertoe zou kunnen worden geleverd door grote figuren uit de gehele wereld, die kritisch denken en niet gebonden zijn door bepaalde ideologiën. Figuren uit politieke, maatschappelijke, filosofische en wetenschappelijke kringen uit Oost en West.

Op grond van het bovenstaande werd in de aangenomen resolutie tot uiting gebracht, dat het Londense congres van de Internationale en Ethische Unie van mening was, dat de in Genève gehouden conferentie van Atoomgeleerden, die tot opdracht had zich uitsluitend met de technische problemen bezig te houden, gevolgd dient te worden door een breder opgezette conferentie van gezaghebbende lieden uit eerdergenoemde kringen. Het congres stelde vast, dat zulk een conferentie nog nooit gehouden was en droeg het bestuur op dit denkbeeld uit te werken en belangstelling voor dit idee te wekken.

Voorwaar een veelomvattende, doch tevens een zeer doordachte resolutie, waarin duidelijk blijkt werd gegeven van de ernst der situatie enerzijds en van de moeilijkheid om een oplossing aan te geven anderzijds.

De ruimte ontbreekt mij U een indruk te geven van de resultaten, die in de verschillende werkgroepen bereikt zijn. Zij, die daarvoor belangstelling hebben, kunnen een volledig verslag van het congres bestellen bij het Centraal Bureau van het Humanistisch Verbond in Utrecht.

Laat ik besluiten met een aanhaling uit de rede, die de Voorzitter van de Internationale Unie, Dr. van Praag, hield aan het begin van de tweede openbare bijeenkomst. Na zich te hebben afgevraagd of al het pogen om de taken, waartoe de Humanistische beweging zich geroepen voelt, wel nut heeft in deze wereld van wantrouwen, vrees en haat, zei van Praag, dat niemand op die vraag het antwoord kan geven, doch dat vaststaat, dat het enige wat het leven waardevol maakt en de mensheid een kans voor de toekomst geeft, is de waarde te erkennen van de menselijke persoonlijkheid en van zijn scheppende kracht. De wereld gaat vaak langs afronden, maar dat hij desondanks niet ten onder gegaan is, is te danken aan de mannen en vrouwen, die de strijd voor hun idealen niet hebben opgegeven.

J. BIJLEVELD.

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
11 AUGUSTUS 1957

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer

Mevrouw

Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Oudegracht 152, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1,— p. kwart., losse numm. f 0,20, buitenland f 4,60 p.j.
Administratie: Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, Postgiro 304960.